

Protokół posiedzenia
Centralnej Komisji Metodycznej
Warszawa, 5-6 czerwca 2018 r.

Obecni członkowie CKM:

- Hanna Staszewska (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) – przewodnicząca,
- Kamila Follprecht (Archiwum Narodowe w Krakowie),
- Dariusz Magier (Archiwum Państwowe w Siedlcach),
- Monika Płuciennik (Archiwum Państwowe w Gdańsku),
- Barbara Ratajewska (Archiwum Państwowe w Lesznie),
- Aleksandra Starczewska-Wojnar (Archiwum Państwowe w Opolu);

goście:

- Maciej Zdunek (dyrektor Departamentu Archiwistyki NDAP),
- Katarzyna Kalisz (Narodowe Archiwum Cyfrowe),
- Anna Laszuk (Departament Archiwistyki NDAP),
- Bartosz Nowożycki (Departament Archiwistyki NDAP),
- Maciej Parzniewski (Narodowe Archiwum Cyfrowe),
- Katarzyna Plewka (Narodowe Archiwum Cyfrowe),
- Michał Serdyński (Departament Archiwistyki NDAP)

Porządek posiedzenia:

1. Omawianie uwag archiwów państwowych do projektu zarządzenia w sprawie zasad porządkowania i inwentaryzacji dokumentacji fotograficznej w archiwach państwowych i przygotowanie ostatecznej wersji projektu.
2. Kontynuacja prac nad projektem zarządzenia w sprawie zasad porządkowania i inwentaryzacji dokumentów dźwiękowych i filmowych w archiwach państwowych.

Ad 1.

Posiedzenie Centralnej Komisji Metodycznej otworzyła przewodnicząca Hanna Staszewska. Powitała przybyłych członków Komisji oraz gości. Przypomniała, że uwagi do projektu przesłało 16 archiwów państwowych.

Ad § 1

Na pytanie AP w Poznaniu, Suwałkach i we Wrocławiu o zarządzenie dotyczące opracowania, w tym klasyfikacji i systematyzacji fotografii, Maciej Zdunek odpowiedział, że są to elementy opracowania, a zarządzenie tego nie obejmuje – jedynie porządkowanie i inwentaryzację. Anna Laszuk zapytała, jak należy rozumieć termin „porządkowanie” w kontekście tego przepisu. H. Staszewska wyjaśniła, że porządkowanie to wyodrębnianie zespołów i formowanie jednostek archiwalnych.

Uwagę AP w Lublinie, że ustawa archiwalna nie wymienia w działalności archiwalnej zadań takich jak porządkowanie i inwentaryzacja, więc tytuł normatywu powinien mówić o opracowaniu, uznano za bezzasadną, bowiem np. digitalizacja też nie jest wymieniona w ustawie, a jest przedmiotem normatywów Naczelnego Dyrektora.

Ad § 2

Uwagę AP w Poznaniu o braku odniesień do opracowanej wcześniej dokumentacji fotograficznej uznano za bezzasadną, bowiem nowe przepisy dotyczyć mają dokumentacji nieopracowanej.

Ad § 3 ust. 1

Zgodnie z uwagą AP w Poznaniu, Kamila Follprecht zaproponowała zmianę sformułowania, która została przyjęta.

Ad § 3 ust. 2

Postulaty archiwów o potrzebie dodania definicji użytych terminów, np. odbitka chromogeniczna, negatyw żelatynowo-srebrowy itp. H. Staszewska uznała za bezzasadne w sytuacji, gdy definicje są ogólnie dostępne w Internecie. Potwierdzili to przedstawiciele NAC, obecni na posiedzeniu. Na wniosek NAC natomiast dodano – jako formy wyłączone z regulacji w tym normatywie – także materiały fotogrametryczne. Dłuższą dyskusję wzbudziła propozycja usunięcia kart pocztowych, jako oczywistych materiałów ulotnych. Zdecydowano jednak o ich pozostawieniu. Podobna dyskusja dotyczyła zagadnień kopii i sposobu uregulowania postępowania z nimi w archiwach. Uwaga AP w Suwałkach o znaczeniu unikatowości konkretnego dokumentu przy jego zaliczaniu do określonego rodzaju materiałów, mimo przyznania racji, nie znalazła odzwierciedlenia w tekście projektu, bowiem uznano, że byłyby to zbyt szczegółowe regulacje. Kilkoro zgromadzonych przychyliło się do zdania, że decydujące powinno być kryterium masowej produkcji, wielość egzemplarzy, co odróżnia materiały ulotne od fotografii. Z drugiej strony istotna jest treść, np. wpisana na karcie pocztowej lub fotografii, bo dzięki niej materiały te stają się korespondencją.

W trakcie dyskusji M. Zdunek poinformował, że podobne zagadnienia i wątpliwości zostaną wyjaśnione w inny sposób, np. w piśmie do archiwów państwowych, przede wszystkim wtedy, kiedy nie zostaną ujęte w przepisach.

Ad § 4

Uwagi odnoszące się do przepisu określającego jednostkę archiwalną (m.in. AP w Łodzi, Płocku, Gorzowie Wielkopolskim, Bydgoszczy, Suwałkach) zostały odrzucone. Uznano, że przepisy należy rozpatrywać łącznie – definicje, o które postulowano, są w

zarządzeniu o ewidencjonowaniu, więc nie należy ich powtarzać w innych normatywach. Podobnie stało się z uwagą AP w Poznaniu o sposobie postępowania z kopiami w sytuacji braku oryginału. Uznano, że ten normatyw nie jest właściwy do regulowania kwestii postępowania z kopiami. Uwzględniono redakcyjną uwagę AP w Warszawie, aby sformułowanie „w szczególności” zastąpić „np.”.

Długą dyskusję wywołały pytania AP w Lublinie o zasady tworzenia grup fotografii. Ustalono, że nie będą one szczegółowo podawane, bo zarządzenie o ewidencjonowaniu już je określa. Nie będzie można jednak w ramach jednej j.a. łączyć fotografii analogowych i cyfrowych, bowiem zarówno przepisy o ewidencji jak i sprawozdawczość w archiwach nie przewidują takiej możliwości.

Ad § 5 ust. 1

Zgłoszone uwagi AAN – o rozróżnieniu w przepisach o fotografiach stanowiących samodzielne j.a. lub część j.a. innego rodzaju oraz AP w Suwałkach – o przeniesieniu tego przepisu do rozdziału 2, dotyczącego porządkowania, zostały uznane za bezzasadne, uznając, że proponowany przepis brzmi jednoznacznie i poprawnie.

Ad § 5 ust. 2

Podobnie nie uwzględniono uwagi AP w Poznaniu o doprecyzowanie „uzasadnionych przypadków” wyłączenia fizycznego fotografii z j.a., w której się znajduje, oraz AP w Bydgoszczy o ograniczeniu możliwości wyłączenia z powodu groźby zagubienia.

Ad § 5 ust. 3

Uwaga AP w Opolu, o wkładaniu zastawników w miejsce wyłączonej fotografii, nie została uwzględniona – nie będzie takiego obowiązku. Nie uwzględniono też postulatów AP w Poznaniu, Siedlcach i Lublinie o doprecyzowanie miejsca umieszczania informacji o wyłączonych fotografiach. H. Staszewska przypomniała, że obowiązujący przepis podobnie reguluje kwestię odsyłaczy.

Ad § 6

Uwagi zgłoszone (przez AP w Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu), do przepisów w tym paragrafie zostały przedyskutowane lecz nieuwzględnione, bowiem uznano, że zapisy i podane przykłady nazw zbiorów są wystarczające.

Ad § 7

Postanowiono nie uwzględniać postulatu doprecyzowania czynności i zasad formowania j.a., zgłoszonego przez AP w Poznaniu, Suwałkach, Warszawie, Lublinie i we Wrocławiu. H. Staszewska przypominała, że zostało już to wcześniej uregulowane i należy znać wszystkie obowiązujące przepisy. Zdecydowanie odrzucono też postulaty wskazywania, ile egzemplarzy odbitek można lub należy pozostawiać – pozostawiono to do decyzji archiwów.

Uwaga AP w Lublinie dotycząca redakcji ustępu 2 wywołała dłuższą dyskusję. W jej efekcie, zgodnie z propozycją Macieja Parzniewskiego i A. Laszuk, przeformułowano brzmienie tego przepisu.

Ad § 8

Dyskusję wzbudziła kwestia oznaczania fotografii luźnych (dokumentów, obiektów, dubletów) w j.a. – przepis, który zyskał pozytywną opinię AP w Przemyślu. Pytanie AP w Siedlcach o oznaczanie fotografii cyfrowych uznano za bezzasadne, bowiem nie mogą być one uznane za materiały luźne. Kłopot budzą egzemplarze zwane dotychczas dubletami. M. Parzniewski zapytał, jak będzie wyglądać postępowanie w przypadku digitalizacji j. a. z kolejnymi egzemplarzami tego samego obrazu, które będą kolejno numerowane wewnątrz j.a. Stwierdzono, że nie wszystkie muszą być digitalizowane, a osoba przygotowująca j.a. do digitalizacji musi opisać, które z zawartych w niej kart nie będą temu podlegać. Ostatecznie pozostawiono dotychczasowy zapis. Przyjęto też, że numer fotografii w j.a. będzie odpowiednikiem numeru karty w jednostce aktowej.

Pytania AP w Lublinie uznano za zbyt szczegółowe i H. Staszewska zdecydowała, że zarządzenie nie będzie rozbudowywane w postulowanym zakresie. Tymczasowo postanowiono podzielić ust 1 na przepis dotyczący postępowania w przypadku fotografii luźnych w j.a. fotograficznej oraz w j.a. innego rodzaju materiałów. Nie uregulowano też, postulowanych przez AP w Poznaniu, Zamościu i Lublinie oraz AAN, kwestii sposobu nanoszenia numeracji, np. na negatywach.

Ad § 9

Uwagi i pytania AP w Łodzi, Lublinie i Poznaniu o paginacji j.a. fotograficznych uznano za bezzasadne. Uznano też, że uwagi i pytanie AAN o sposób numerowania fotografii mających na odwrociu opisy nie muszą być rozstrzygane w przepisie.

Ad § 10

Uwagi do przepisów mówiących o opisie j.a. zgłosiły AP w Łodzi, Płocku, Gorzowie Wielkopolskim, Poznaniu, Wrocławiu, Bydgoszczy, Zamościu, Siedlcach, Zielonej Górze, Warszawie, NAC i AAN. Zostały one przedyskutowane, ale uznano, że uwzględnianie większości z nich nie jest konieczne. H. Staszewska wyjaśniała, że wskazówki nie są zgodne z obecnym systemem ZoSIA (uwaga AP w Płocku i w Lublinie) - dostosowanie systemu do nowych zasad dopiero nastąpi. Pytanie AP we Wrocławiu o zasady nadawania tytułów fotografiom wytworzonym przez podmioty niemieckie uznano za niezrozumiałe, bowiem zasady te są takie same, jak w przypadku dokumentacji aktowej, też opisywanej w archiwach. Podobnie było przy pytaniu AP w Siedlcach o sposób nadawania tytułów, gdyż sposób formułowania tytułów fotografii są analogiczne jak w przypadku np. dokumentacji aktowej.

Pytanie AP w Siedlcach o rozdzielność zasad opisu fotografii analogowych i cyfrowych zostało wyjaśnione, że w przepisie pozostaje wspólny zestaw elementów opisu, zaś w systemie ZoSIA będą odrębne formularze opisu ze specjalnymi listami wyboru odpowiednich terminów.

Uwzględniono terminologiczną uwagę NAC i zamieniono „jednostkę archiwalną fotografii” na „jednostkę archiwalną dokumentacji fotograficznej”. Zgodnie z postulatem AP w Warszawie uzupełniono pkt 11 o uzupełnienie, że chodzi o liczbę stron w albumie, skoro w założeniu dokumentacja fotograficzna ma nie być paginowana.

Ad § 11

Przy uwadze AP w Poznaniu, że dopiero na końcu normatywu wspomniano obiekty, bez ich zdefiniowania, i może to przyczynić się do powstawania opisów zbiorczych w celu osiągnięcia stanu pełnej ewidencji, bez głębi informacyjnej, uznano, że termin „obiekt” nie musi być definiowany, a konieczność sporządzania opisów na konkretnych poziomach wynika z kierunku prac w archiwach.

Inne kwestie, bardziej szczegółowe, zostały poruszone w dalszej dyskusji. Było to, na przykład, postępowanie z adnotacjami, o których mowa w § 10 pkt 28, a których treść nie musi być przepisywana do inwentarza, czy też kwestia indeksowania, która została ujęta w zarządzeniu o inwentaryzacji, więc nie musi być powtarzana. Zagadnienia te staną się częścią pisma z wyjaśnieniami przesłanego do archiwów państwowych. Na zarzut AP w Poznaniu i Lublinie o braku uzasadnienia projektu, H. Staszewska zapowiedziała jego sporządzenie. Postanowiono też, na wniosek ww. archiwów, przygotowanie przykładowych opisów albumu z fotografiami i obiektów fotograficznych. Nie uwzględniono jednak postulatu AP w Warszawie o uzupełnienie normatywu o wskazówki konserwatorskie.

Po tym Monika Płuciennik powróciła jeszcze do nurtującej ją kwestii numeracji fotografii luźnych. Przychylnie się do jej wniosku i w § 8 dopisano możliwość traktowania numeru strony jako równoważnika numeru fotografii. Postanowiono jednak nie regulować szczegółowo zasad postępowania z fotografiami, które pierwotnie były przymocowane do dokumentu przy pomocy zszywek – metody pozostawiono do decyzji danego archiwum.

Na zakończenie omawiania kwestii przepisów dotyczących dokumentacji fotograficznej H. Staszewska zauważyła, że mimo iż wszystkie archiwa zobowiązane są do przestrzegania tych samych przepisów, praktyk jest bardzo wiele i nierzadko różniących się. Jedynym rozwiązaniem jest jednolity system teleinformatyczny, który umożliwi automatyzację opisu i walidację wartości wpisanych w różne pola, także tytułów jednostek archiwalnych.

Ad 2.

Następnie przystąpiono do omówienia zagadnień, które mają być uregulowane w zarządzeniu w sprawie zasad porządkowania i inwentaryzacji dokumentów dźwiękowych i filmowych w archiwach państwowych. Po wstępnym omówieniu struktury dokumentu postanowiono dalsze prace przełożyć na drugi dzień posiedzenia.

Drugiego dnia prace rozpoczęto od przyjęcia zasady, że struktura tego zarządzenia będzie analogiczna do zarządzenia dotyczącego dokumentacji fotograficznej oraz że w nowym normatywie nie będzie powtarzania zapisów zamieszczonych w poprzednich, np. definicji dokumentacji dźwiękowej i filmowej oraz jednostki archiwalnej.

Przy omówieniu § 3 ust. 2 dyskutowano nad postępowaniem w przypadku, kiedy nośnik z nagraniem dźwiękowym lub filmem stanowi część j.a. innego rodzaju dokumentacji. A. Laszuk była zdania, że można podzielić ją na dwie j.a. odpowiednio opisane, zaś M.

Parzniewski uważał, że można wyjąć i osobno przechowywać nośnik z nagraniem, ale j.a. należy traktować i opisać jako całość ukształtowaną przez twórcę. Zebrani przychyliili się do drugiej koncepcji, przy czym K. Plewka dodała, że konieczne jest w takim przypadku sporządzenie osobnego opisu dokumentu dźwiękowego lub filmowego jako obiektu.

Przepisy umieszczone w § 5, dotyczące postępowania z nośnikiem i koniecznością sporządzenia kopii cyfrowej, a w koniecznych przypadkach – analogowej, przed przystąpieniem do pracy z dokumentem, były tematem kolejnej dyskusji. Podnoszono występujący niejednokrotnie w archiwach brak możliwości digitalizacji, a nawet odczytania nagrania.

K. Plewka zwracała też uwagę na konieczność przewijania oryginalnego nośnika przeciętnie co 5 lat, co przedłuża jego trwałość i pozwala kontrolować jakość, a nawet dostępność oryginalnego zapisu. Bartosz Nowożycki zauważył, że są to rozważania raczej teoretyczne, bowiem możliwe jest przewidywanie trwałości zapisu na podstawie parametrów produktu. K. Plewka rozważała rezygnację z przechowywania oryginalnych nośników magnetycznych po sporządzeniu właściwej kopii cyfrowej nagrania. B. Nowożycki i M. Parzniewski zastanawiali się, czy i jak uregulować w zarządzeniu kwestię przechowywania kopii nagrań, zwłaszcza analogowych, bowiem cyfrowe mogą być gromadzone na serwerze. M. Zdunek poinformował, że przygotowany jest osobny normatyw o postępowaniu z dokumentami elektronicznymi przejętymi do archiwów państwowych, czym zajmuje się zespół kierowany przez Sebastiana Czerniaka. Po dyskusji na temat zaniku oryginalnego nagrania na nośniku przekazanych do archiwum stwierdzono, że w takiej sytuacji kopia nagrania powinna stać się częścią zasobu archiwalnego.

Dużo wątpliwości pojawiło się przy metodzie formowania j.a. składającej się z dokumentacji w różnej formie i postaci. K. Plewka tłumaczyła, jak w praktyce może to wyglądać i była zdania, że wszelkie zapisy tego samego nagrania (pozytyw, negatyw, kopia pokazowa, ścieżka dźwiękowa) powinny stanowić jedną j.a.

Dalszy ciąg dyskusji dotyczył sytuacji, kiedy nie jest możliwe odczytanie nagrania dźwiękowego lub filmu z powodu braku dostępu do odpowiedniego sprzętu odtwarzającego. Pod uwagę brano: wstępne ewidencjonowanie nośników lub nadawanie tytułów wyrozumowanych, pozostawianie j.a. bez ewidencji, brak możliwości zatwierdzenia opracowania zespołu lub zbioru, w którym znajdują się takie j.a. oraz wyłączanie w praktyce z zespołów takich dokumentów dźwiękowych lub filmowych. Po rozważeniu wielu sytuacji, pozostawiono § 5 ust. 3 w brzmieniu „Wszelkie czynności, do których niezbędne jest zapoznanie się z treścią dokumentu dźwiękowego lub filmowego prowadzi się w oparciu o sporządzoną kopię.” do dalszej redakcji. Intencją autorów przepisu było zobowiązanie do tworzenia kopii zapisów dźwiękowych i filmowych oraz posługiwanie się nimi w czasie wszelkich prac w archiwum. Dodany też został ust. 4: „Do czasu sporządzenia kopii inwentaryzacji podlega nośnik.”

Za konieczne uznano dodanie przykładów opisów j.a., które ma przygotować NAC. K. Plewka ponownie tłumaczyła, z czego może składać się jedna j.a. zawierająca różne zapisy

tego samego nagrania. H. Staszewska zastanawiała się, czy ścieżkę dźwiękową filmu należy uznać za dokumentację dźwiękową czy filmową. K. Plewka stwierdziła, że jest to część j.a. dokumentacji filmowej.

Omawiając przepisy § 7 powrócono do dyskusji o sygnowaniu nośników. H. Staszewska dopytywała, dlaczego konieczna jest ich odrębna numeracja, skoro można na nich umieścić sygnatury j.a., analogicznie jak dopuszczono w projekcie zarządzenia o dokumentacji fotograficznej. Po krótkiej dyskusji zmieniono więc zapisy i jako podstawowy sposób oznaczania nośników przyjęto sygnaturę, dopuszczając jednocześnie dodatkową numerację samych nośników.

Przystępując do omawiania opisu j.a. – § 8 projektu zarządzenia – ponownie dyskutowano o sposobie i potrzebie określania formy zewnętrznej j.a. Dyskutowano sposób określania daty wydarzenia w przypadku nagrań zawierających fragmenty wcześniejszych nagrań – na przykładach podanych przez H. Staszewską (film datowany na 28 czerwca 2018 r., w którym ujęto fragmenty filmów pokazujących wydarzenia poznańskiego czerwca 1956 r.) oraz K. Kalisz (składanka wyprodukowana przez Polskie Nagrania, zawierająca nagrania z lat 1976-1996). Ostatecznie zdecydowano, że elementem opisu w miejsce „dat skrajnych wydarzenia” będą „daty rejestracji”.

Przy dyskusji o określaniu producenta, twórców i współtwórców, K. Plewka tłumaczyła różnice między tymi funkcjami twórców, podając kilka przykładów. Zwracano przy tym uwagę na konieczność odrębnego podawania twórców i wykonawców – z zaznaczeniem przysługujących im praw autorskich.

H. Staszewska poprosiła przedstawicieli NAC o opracowanie przykładów opisów dokumentów dźwiękowych i filmowych oraz o przygotowanie elementów opisu odnoszących się do danych ściśle technicznych.

Na tym posiedzenie zakończono.

Hanna Staszewska
Przewodnicząca

Protokołowała A. Laszuk